

Sygn. akt II USK 354/21

POSTANOWIENIE

Dnia 30 listopada 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z wniosku R. S.
przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw
Wewnętrznych i Administracji w W.
o prawo do emerytury policyjnej i policyjnej renty inwalidzkiej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 30 listopada 2021 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 3 września 2020 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 3 września 2020 r. oddalił apelację odwołującego się R. S. od wyroku Sąd Okręgowego w W. z dnia 26 czerwca 2018 r., którym oddalono jego odwołania od decyzji z dnia 27 listopada 2017 r. oraz z dnia 28 listopada 2017 r., którymi Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji odmówił odwołującemu się ponownego ustalenia prawa do emerytury policyjnej oraz prawa do policyjnej renty inwalidzkiej.

Z ustaleń poczynionych w sprawie wynikało, że odwołujący się został prawomocnie skazany za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego, popełnione w związku z wykonywaniem czynności służbowych (w związku z pełnieniem funkcji publicznej). Stosownie natomiast do art. 39 ustawy z dnia 18

lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 723 ze zm.; dalej ustawa zaopatrzeniowa), prawo do świadczeń ustaje w razie skazania funkcjonariusza, który ma ustalone prawo do emerytury lub renty, prawomocnym wyrokiem sądu, o którym mowa w art. 10 ust. 2 tej ustawy. Wobec tego w przypadku prawomocnego skazania funkcjonariusza następuje nieodwracalna utrata prawa do zaopatrzenia emerytalnego na podstawie ustawy zaopatrzeniowej ze skutkiem od chwili prawomocnego skazania, przy czym powołana ustawa nie przewiduje sytuacji przywrócenia prawa do świadczenia zaopatrzeniowego. A zatem zatarcie skazania nie może reaktywować prawa do świadczenia emerytalnego czy rentowego, które funkcjonariusz bezpowrotnie utracił w warunkach art. 10 ust. 2 ustawy zaopatrzeniowej. W związku z powyższym Sądy orzekające przyjęły, że prawo odwołującego się do emerytury policyjnej i policyjnej renty inwalidzkiej ustało z dniem 22 marca 2012 r. (wstrzymanie wypłaty od dnia 1 lipca 2012 r.), czyli z dniem uprawomocnienia się skazującego go wyroku sądowego, a więc jeszcze przed zatarciem skazania, które nastąpiło we wrześniu 2017 r. Skazanie prawomocnym wyrokiem wywołuje bowiem określone skutki przewidziane w art. 10 ust. 2 ustawy zaopatrzeniowej, a samo zatarcie skazania nie oznacza, że wcześniejsze skazanie przestało istnieć co miałoby stanowić podstawę do ponownego ustalenia prawa do świadczeń.

Odwołujący się w całości zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną, zarzucając w podstawach skargi naruszenie przepisów prawa materialnego:

1) art. 106 k.k., przez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że zatarcie skazania może odnosić skutek jedynie w stosunku do decyzji o charakterze konstytutywnym nie zaś w stosunku do decyzji o charakterze deklaratoryjnym, podczas gdy decyzja o charakterze deklaratoryjnym jako stwierdzająca spełnienie przesłanek określonych w relewantnych dla danego stanu faktycznego przepisach prawa ulega dezaktualizacji w momencie ustania

którejkolwiek z przesłanek, a zatem jeżeli przesłanką, której spełnienie potwierdzała decyzja, było skazanie, to decyzja ta uległa dezaktualizacji w momencie zatarcia skazania i może być wydana na nowo w trybie określonym we właściwych przepisach prawa;

2) art. 10 ust. 2 ustawy zaopatrzeniowej, przez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że skazanie emeryta lub rencisty za przestępstwo umyślne lub przestępstwo skarbowe umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego, popełnione w związku z wykonywaniem czynności służbowych i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, albo za przestępstwo określone w art. 258 k.k. lub wobec którego orzeczono prawomocnie środek karny pozbawienia praw publicznych za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe popełnione przed zwolnieniem ze służby skutkuje nieodwracalną (dożywotnią) utratą prawa do świadczeń na podstawie ustawy zaopatrzeniowej;

3) art. 10 ust. 2 ustawy zaopatrzeniowej w związku z art. 106 k.k., przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że zatarcie skazania emeryta lub rencisty za przestępstwo umyślne lub przestępstwo skarbowe umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego, popełnione w związku z wykonywaniem czynności służbowych i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, albo za przestępstwo określone w art. 258 k.k. lub wobec którego orzeczono prawomocnie środek karny pozbawienia praw publicznych za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe popełnione przed zwolnieniem ze służby nie skutkuje restytucją prawa do świadczeń;

4) art. 39 ust. 1 pkt 5 ustawy zaopatrzeniowej w związku z art. 10 ust. 2 ustawy zaopatrzeniowej w związku z art. 106 k.k., przez jego bezzasadne zastosowanie skutkujące niezmienniem zaskarżonych przez skarżącego decyzji podczas gdy z dniem 22 września 2017 r. nastąpiło zatarcie skazania odwołującego się za przestępstwo objęte dyspozycją art. 10 ust. 2 ustawy zaopatrzeniowej, a zatem od dnia 22 września 2017 r. nie zachodziła żadna z przesłanek ustania prawa do świadczeń wskutek czego we wskazanej powyżej dacie powinno zostać stwierdzone nabycie przez skarżącego zarówno prawa do emerytury policyjnej, jak i do policyjnej renty inwalidzkiej;

5) art. 46 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1 pkt 1 w związku art. 39 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 10 ust. 2 ustawy zaopatrzeniowej, przez niewznowienie wypłaty świadczeń odwołującemu się, mimo że wskutek zatarcia skazania ustała przyczyna uzasadniająca wstrzymanie wypłaty tych świadczeń.

Skarżący zarzucił również naruszenie przepisów postępowania: 1) art. 316 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez niewzięcie za podstawę wydania wyroku stanu rzeczy jaki miał miejsce w chwili zamknięcia rozprawy, a zarówno w chwili wydania skarżonych decyzji, jak i w chwili zamknięcia rozprawy przed Sądem pierwszej instancji oraz w chwili orzekania przez Sąd drugiej instancji wskutek zatarcia skazania, co miało miejsce w dniu 22 września 2017 r., nie istniała w stosunku do niego przesłanka utraty prawa do zaopatrzenia emerytalnego na podstawie ustawy zaopatrzeniowej, a zatem powinno zostać stwierdzone nabycie przez niego prawa do emerytury policyjnej i policyjnej renty inwalidzkiej z dniem 22 września 2017 r.; 2) art. 385 k.p.c. przez oddalenie apelacji podczas, gdy zasługiwała ona na uwzględnienie.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji oraz pozostawienie temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i orzeczenie co do istoty sprawy przez zmianę wyroku Sądu drugiej instancji i ustalenie prawa do emerytury policyjnej i policyjnej renty inwalidzkiej z dniem 22 września 2017 r. i wznowienie wypłaty tych świadczeń od października 2017 r. oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącego zwrotu kosztów postępowania.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne sprowadzające się do odpowiedzi na następujące pytania: 1) czy zatarcie skazania odnosi skutek jedynie w sferze prawa karnego, czy odnosi skutek także w obrębie innych stosunków prawnych w tym także umocowanych w prawie cywilnym, prawie pracy czy też prawie ubezpieczeń i zabezpieczenia społecznego; 2) czy mimo zatarcia skazania dopuszczalne jest uwzględnianie faktu skazania przez sądy i organy administracji publicznej przy rozstrzyganiu o prawach i obowiązkach jednostki oraz że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości w

orzecznictwie sądów, a mianowicie „art. 106 k.k. wobec konieczności wyjaśnienia czy zasada uważania skazania za niebyłe odnosi skutek jedynie w stosunku do rozstrzygnięć o charakterze konstytutywnym, czy też obejmuje swoim skutkiem rozstrzygnięcia o charakterze deklaratoryjnym”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego na etapie przedsądu o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga wskazania za pomocą wyvodu prawnego, na kanwie jakich norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje skarżący (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2009 r., II PK 66/09, LEX nr 553691). Zagadnienie prawne jest to problem, który wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, ale także dla rozstrzygnięcia konkretnej, jednostkowej sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2012 r., I PK 158/11, LEX nr 1215116). Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wnioszek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane, i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158, z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51; z dnia 11 kwietnia 2012 r., III SK 41/11, LEX nr 1238126; z dnia 31

stycznia 2013 r., II CSK 479/12, LEX nr 1293729). Obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. Nie istnieje przy tym możliwość stwierdzenia, że w sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa, bądź występuje zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii prawnej prezentowanej przez skarżącego i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Tymczasem we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jego uzasadnieniu skarżący ograniczył się jedynie do sformułowania wątpliwości w formie pytań. Nie nawiązał w sposób ogólny i abstrakcyjny do powołanych przepisów oraz nie wskazał, na czym polega trudność w dekodowaniu zawartych w nich norm prawnych. Przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega natomiast na sformułowaniu samego zagadnienia oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wymogi te uzasadnione są publicznymi celami rozpoznania przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2007 r., V CSK 356/07, LEX nr 621243). W niniejszym przypadku skarżący poprzestał na samym sformułowaniu pytań. Argumentów za istnieniem tej przesłanki przedsądu należałoby zatem poszukiwać w innych elementach konstrukcyjnych skargi, tj. w podstawach kasacyjnych i ich uzasadnieniu. Nie jest to jednak rolą Sądu Najwyższego na etapie badania kryteriów przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Braki te powodują, że skarżący nie wykazał występowania publicznoprawnej potrzeby rozpoznania sprawy przez Sąd Najwyższy orzekający jako sąd kasacyjny. Tylko dla porządku godzi się zatem zauważyć, że do problematyki wpływu zatarcia skazania na prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy zaopatrzeniowej Sąd Najwyższy odniósł się obszernie w wyroku z dnia 24 czerwca 2015 r., II UK 247/14 (OSNP 2017 nr 4, poz. 44), uznając, że

zatarcie skazania, nie może odnieść skutku w stosunku do zaskarżonej decyzji organu rentowego, niezależnie od tego, w jakiej dacie decyzja ta została wydana.

W przypadku funkcjonariuszy służb mundurowych jednym z warunków nabycia prawa do emerytury policyjnej jest określony w art. 10 ust. 2 ustawy zaopatrzeniowej warunek niekaralności za przestępstwo wymienione w tym przepisie. Tym samym nabycie bądź utrata prawa do świadczeń emerytalnych następuje niezależnie od działań organu rentowego, ale z mocy ustawy, czyli następuje nie z chwilą wydania przez organ rentowy decyzji o przyznaniu bądź ustanieniu prawa do świadczeń, ale z chwilą, gdy zostaną spełnione wszystkie wymagane ustawą warunki konieczne do uzyskania prawa, albo z chwilą, gdy ustanie którykolwiek z wymaganych ustawą warunków koniecznych do uzyskania prawa do świadczenia (art. 39 ust. 1 pkt 5 ustawy zaopatrzeniowej). Z treści powołanych wyżej przepisów wynika, że w przypadku prawomocnego skazania funkcjonariusza następuje nieodwracalna utrata prawa do zaopatrzenia emerytalnego na podstawie ustawy ze skutkiem od chwili prawomocnego skazania, a nie z chwilą wydania decyzji przez organ rentowy, przy czym ustawa nie przewiduje sytuacji „przywrócenia” prawa do świadczenia zaopatrzeniowego. Zatarcie skazania nie oznacza, że przestępstwo nie zostało popełnione, oznaczając jedynie, że od chwili zatarcia skazania (a więc na przyszłość) skazany ma status osoby niekaranej. Niewątpliwie z chwilą zatarcia skazania uważa się je za niebyłe (art. 106 k.k.), przy czym skuteczność tej zasady aktualizuje się z chwilą nastąpienia zatarcia skazania, co oznacza, że skazanie uznaje się za niebyłe dopiero od momentu nastąpienia zatarcia skazania, nie zaś wcześniej, nadto ma ono skutek „na przyszłość”. Sąd Najwyższy stwierdził jednak, że zasada uważania skazania za niebyłe, może odnosić skutek tylko w stosunku do decyzji o charakterze konstytutywnym (prawotwórczym), nie zaś w stosunku do decyzji o charakterze deklaratoryjnym (poświadczającym). Decyzje dotyczące nabycia prawa do emerytury policyjnej, jak i stwierdzające ustanie prawa do emerytury policyjnej, mają charakter deklaratoryjny i jedynie potwierdzają spełnienie ustawowych przesłanek do nabycia lub utraty prawa na potrzeby wypłaty lub wstrzymania wypłaty świadczenia (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2000 r., III ZP 29/00, OSNP 2001 nr 12, poz. 418, czy wyrok z dnia 3 lutego 2009 r., I UK

245/08, LEX nr 48901). W postanowieniu z dnia 4 stycznia 2011 r., SDI 32/10 (OSNKW 2011 nr 2, poz. 12), wskazano, że „zatarcie skazania nie oznacza anulowania treści wyroku, to jest wyeliminowania go z mocą wsteczną z porządku prawnego jako w ogóle niewydanego i nie niweluje też całkowicie wszystkich skutków skazania, bowiem skazany nie odzyskuje wszystkich utraconych praw, orderów czy odznaczeń”.

Pogląd wyrażony w wyroku II UK 247/14 jest utrwalony w orzecznictwie (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2017 r., II UK 36/16, OSNP 2018 nr 5, poz. 65), czego potwierdzeniem jest też stanowisko wyrażone w postanowieniu z dnia 12 grudnia 2018 r., II UK 496/17 (LEX nr 259339), w którym Sąd Najwyższy przyjął, że utrata prawa do zapatrzenia emerytalnego zależy od skazania (art. 10 ust. 2 ustawy zaopatrzeniowej), a nie od czynności faktycznej, czyli od zawiadomienia organu w sprawach zaopatrzenia emerytalnego o skazaniu przez prezesa sądu (art. 10 ust. 3). Utratę prawa do zaopatrzenia emerytalnego z powodu skazania organ rentowy jedynie deklaratoryjnie potwierdza w decyzji. Znaczenie ma skazanie a nie zatarcie skazania, dlatego nawet zawiadomienie organu o skazaniu po zatarciu skazania nie znosi skutku wynikającego z ustawy (*ex lege*), czyli utraty prawa do zaopatrzenia emerytalnego z powodu skazania. Czym innym jest zatem zatarcie skazania i czym innym jest utrata prawa do zaopatrzenia emerytalnego z powodu skazania.

Podnoszone przez skarżącego kwestie były zatem przedmiotem analizy judykatury a nie zachodzą żadne okoliczności, które uzasadniałyby odstępianie od utrwalonego przez Sąd Najwyższy stanowiska.

Skarżący nie wykazał również występowania wskazanej potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., zachodzi bowiem wtedy, gdy niejednolita wykładnia wskazanego przez skarżącego przepisu wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie bądź kiedy przepis ten nie doczekał się wykładni w kierunku wskazywanym przez skarżącego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 42436; z dnia 15 października 2002 r.,

II CZ 102/02, LEX nr 57231). Skarżący wskazuje na potrzebę wykładni art. 106 k.k., na podstawie którego sformułował jednocześnie „zagadnienia prawne”. Tymczasem przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, różnią się od przesłanek, o których mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Ten sam problem prawny nie może w rezultacie być istotnym zagadnieniem prawnym, które z założenia jest problemem charakteryzującym się „nowością” i jednocześnie stanowić przedmiot rozbieżnej wykładni w orzecznictwie bądź wypowiedziach doktryny (por. przykładowo postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2013 r., III SK 11/13, LEX nr 1380967). Ponadto, o czym już była mowa powyżej, Sąd Najwyższy w swym orzecznictwie zajął już stanowisko odnośnie do przedstawianych przez skarżącego wątpliwości, a nie zachodzą przesłanki uzasadniające jego zmianę.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.